

Kunnskapsdepartementet
Opplæringsavdelingen
Postboks 8119 Dep.
0032 Oslo

Saksbehandler Ingebjørg Johannessen
Vår dato 30/01/2009
Vår referanse 08/656-1
Deres dato 27.10.08
Deres referanse 200806239

Høring – innstillingen til utvalget for fag- og yrkesopplæringen/ Karlsenutvalget

Høringsuttalelse fra Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG)

FUG har konsentrert seg om de punktene som var fremhevet i høringsbrevet.

FUG leser mellom linjene at mange av tiltakene ikke er kostnadskrevende og derfor lett kan oppleves som mindre forpliktende for de besluttende og utøvende myndigheter. Da blir det lett for mange ord og lite handling når det ikke tilføres nye ressurser til gjennomføring av planen, Vi håper og tror at utredningen blir konkret også på kostnadssiden og at det tilføres ressurser

Kommentarer til punkt 6.3. side 88

6.3.7 Forslag til tiltak

Gjennomføring

– **Utvalget foreslår** at det utarbeides et nasjonalt gjennomføringskart som til enhver tid viser frafallet i de ulike fylkene. Fylkeskommunene bør ha en tilsvarende oversikt over skolene og lærebedriftene i sitt fylke. Derfor bør det utarbeides et felles rapporteringssystem som viser gjennomføringsgraden på den enkelte skole på hvert årstrinn og gjennomføringen i den enkelte lærebedrift. Fylkeskommunene pålegges å bruke rapporteringssystemet.

Kommentar fra FUG

FUG støtter punkt 1 slik at vi får vite mer om de elevene som slutter eller tar omvalg. Dette er et meget viktig punkt for FUG. Kartlegginger som viser årsaker til frafall må sjekkes bedre. FUG foreslår å nedsette en forskningsgruppe over fem år som kartlegger årsaker til at elever slutter og vurderer om tiltak som settes inn, har noen virkning.

– **Utvalget foreslår** at det settes i gang forsøk med bruk av økonomiske og andre incentiver som bidrar til at flere elever og lærlinger gjennomfører videregående opplæring. Forsøkene skal evalueres.

Kommentar fra FUG

Det er et vanskelig, men viktig punkt. Skal det settes inn økonomiske tiltak er det svært viktig at disse er målrettede og settes inn på de rette steder. Det er vanskelig å finne gode indikatorer da elevgruppene kan variere på utdanningsprogram og skole. Økonomien er allerede lav i fylkene slik at en avsetning på fylkesbudsjettet til belønning av skoler med lite frafall allikevel vil ramme alle skolene. FUG mener det heller bør satses på tiltak rettet mot skoler med lav gjennomstrømningsgrad.

Tilskuddssatsen til lærebedriftene

I den situasjonen vi er i nå, mener FUG det er avgjørende å justere tilskuddssatsen til lærebedriftene. Tilskuddet til lærebedriftene er i dag ca. 25.000 kroner under gjennomsnittelig driftsutgift for elever i yrkesfaglige utdanningsprogrammer. FUG mener det er viktig med ordninger som motiverer bedrifter til å ta inn flere lærlinger.

– **Utvalget foreslår** at fylkeskommunene pålegges å kartlegge utstyrssituasjonen i skolen. Kartleggingen bør vurderes fulgt opp med overføringer til fylkeskommunene slik at utstyr og undervisningsmateriell er tilstrekkelig oppdatert.

Kommentar fra FUG

En slik kartlegging må følges opp med ressurser..

– **Utvalget foreslår** at fylkeskommunene og yrkesopplæringsnemndene etablerer forpliktende møtearenaer mellom skolene og bedriftene, både for felles kompetanseheving av lærere og instruktører og for å utforme et helhetlig opplæringsløp for den enkelte elev/lærling.

Kommentar fra FUG

Det er et viktig punkt som det bør satses på. FUG ønsker at læreren må gis tid og rom til å utvikle dette. Det er svært viktig med oppdaterte og dyktige lærere som kan veilede elevene i å ta de rette valgene når det gjelder læreplass.

Yrkesretting

– **Utvalget foreslår** at alle skoler bør ha tilbud om ungdomsbedrift.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

– **Utvalget foreslår** at læreplanene i fellesfagene gjennomgås med sikte på at læreplanmålene i størst mulig grad skal egne seg for yrkesretting.

Kommentar fra FUG

FUG er helt enig i dette. Sammenlåing av klasser må man være oppmerksom på ved yrkesretting av fellesfagene. Ofte blir yrkesfag valgt av litt "skoletrette" elever, og det er derfor viktig at fellesfagene yrkesrettes mest mulig

– **Utvalget foreslår** at det stilles krav i forskriften til opplæringsloven eller i læreplanene for fag om at opplæringen skal yrkesrettes i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene, og at det skal fastsettes hva yrkesretting innebærer. Formelle forhold som for eksempel eksamensordninger må støtte opp under muligheten til lokal og yrkesrettet innretning på opplæringen.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

– **Utvalget foreslår** at det utarbeides forpliktende veiledninger for yrkesretting.

Kommentar fra FUG

Dette er et meget viktig punkt, også i forhold til frafall. Her må det klargjøres hvem som skal gjøre dette, og denne personen må få tilstrekkelig opplæring.

– **Utvalget foreslår** at det utvikles fagdidaktiske kurs i yrkesretting for lærere som underviser i fellesfag og programfag i yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Disse lærerne bør ha både rett og plikt til å delta i slik etterutdanning.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette forslaget. Et samarbeid med yrkesfaglærere bør stimuleres. Her bør det hentes inn eksempler på allerede eksisterende ordninger

– **Utvalget foreslår** at fylkeskommunen må ha plikt til å legge til rette for yrkesretting av fellesfagene. Elevgrupper/klasser i fellesfagene skal organiseres slik at yrkesretting muliggjøres og fremmes.

Kommentar fra FUG

Det bør også sies noe om organisering av klasser, og sammenslåing av klasser fra forskjellige studieprogram bør begrenses.

– **Utvalget foreslår** at fylkeskommunens system for yrkesretting må være gjenstand for nasjonalt tilsyn.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

Fleksible løp i fagopplæringen

– **Utvalget foreslår** at forsøksordningen med praksisbrev videreføres, og at den, etter råd fra de faglige rådene, utvides til flere fag og fylkeskommuner. Etter at ordningen er evaluert, bør det tas stilling til om ordningen skal formaliseres.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

Oppfølging av elevene

– **Utvalget foreslår** at det presiseres i opplæringsloven eller forskriftene til denne at fylkeskommunene er forpliktet til å skaffe seg kunnskap om den enkelte elevens kunnskaper og ferdigheter ved skolestart.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette. FUG mener også det er viktig at det utvikles en ny ungdomsgaranti for ungdom mellom 16 og 24 år. I denne garantien bør alle ungdommer under 24 år ha en rett til videregående opplæring/læreplass/praksisplass. Ved å utvikle en ny ungdomsgaranti kan en spesielt rette innsatsen mot frafallsproblematikken.

– **Utvalget foreslår** at det innføres en plikt for kommunen til å informere fylkeskommunen om elever som på en eller annen måte har behov for ekstra opplæringstiltak. Plikten trer i kraft med mindre eleven eller elevens foresatte motsetter seg at slik informasjon blir gitt. Informasjonsplikten gjelder både elever som er omfattet av opplæringsloven § 5-1, og elever som ikke er omfattet av opplæringsloven § 5-1, men som har behov for ekstra opplæringstiltak.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

– **Utvalget foreslår** at det opprettes mentorordninger for elever og lærlinger som er i faresonen for å avbryte opplæringen.

Kommentar fra FUG

Mentor må inneha faglige kvalifikasjoner for å utøve et slikt verv..

– **Utvalget foreslår** å utvikle en ny ungdomsgaranti for ungdom mellom 20 og 24 år.

Kommentar fra FUG

FUG spør seg; hva skal denne garantien innebære? Motiverende tiltak bør prioriteres.

Tilgang på lære plasser

– **Utvalget foreslår** at staten tar initiativ overfor alle aktuelle parter for å vurdere å inngå en ny samfunnskontrakt om forpliktelser til å opprette lære plasser.

Kommentar fra FUG

Viktig med motiverende tiltak som bør prioriteres. Kommunale, fylkeskommunale og statlige foretak må pålegges å ta i mot lærlinger. Ved kommunale anbud bør bedrifter med lærlinger kunne prioriteres, ekstra penger for bestått fagbrev, og enda mer hvis bestått meget godt. Holdningsskapende arbeid overfor bransjer bør prioriteres.

– **Utvalget foreslår** at de sentrale myndighetene utarbeider en strategi for lære plasser i statlige og kommunale virksomheter. Strategien må omhandle forpliktelser, støttetiltak, veiledning, erfaringsspredning, måltall og oppfølging av mål oppnåelse. Tilsvarende strategi utarbeides for lære plasser i regionale helseforetak.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

– **Utvalget foreslår** å pålegge fylkeskommunene å tilby plasser til alle elever som søker seg til helse- og sosialfag, og at staten pålegger sine egne helseforetak å opprette lære plasser for helsefagarbeidere.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

– **Utvalget foreslår** at ett av konkurransekriteriene ved offentlige innkjøp skal være at tilbyderne deltar i opplæring innenfor fag- og yrkesopplæringen.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

– **Utvalget foreslår** at lærlingtilskuddet justeres slik at det følger kostnaden for elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer i videregående skole. Det foreslås at økonomien i fagopplæringen gjennomgås for å vurdere en mer fleksibel tilskuddsordning, der blant annet ulike fag og ulike kategorier lærlinger vurderes.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

– **Utvalget foreslår** at det gis ekstra tilskudd og tilbud om annen støtte som oppfølging fra fylkeskommunen til lærebedrifter som tegner lærekontrakt med elever med spesielle oppfølgingsbehov.

Kommentar fra FUG

Dette er meget viktig, alle har lik rett til utdanning og opplæring.

– **Utvalget foreslår** at det gis større adgang til å tegne lærekontrakt i fag utenom eget utdanningsprogram (kryssløp), med et større ansvar for fylkeskommunen til å tilby opplæring i områder slike lærlinger mangler fra Vg2. De faglige rådernes rolle ved fastsetting av kryssløp må opprettholdes. I denne sammenhengen må reglene for godskrivning i læretiden for gjennomført opplæring i andre utdanningsprogrammer gjennomgås. Det må også gis anledning til å avkorte læretiden med bakgrunn i realkompetansevurdering.

Kommentar fra FUG

Her er det viktig å opprettholde elevenes mulighet til omvalg. Det er ikke alle elevene som velger rett første gangen

– **Utvalget foreslår** at alle elever som ikke får læreplass etter Vg2, får rett til to års yrkesfaglig opplæring.

Kommentar fra FUG

Dette er viktig, FUG støtter dette.

Rådgiving og karriereveiledning

– **Utvalget foreslår** at Kunnskapsdepartementet fastsetter nasjonale kompetansekrav for å arbeide som utdannings- og yrkesrådgivere i grunnskolen og videregående opplæring og ved karrieresentre.

Kommentar fra FUG

Det er veldig viktig at dette kommer på plass. Som rådgiver skal du kunne vise til kunnskaper om alle de felt du skal drive rådgivning.

– **Utvalget foreslår** at det utarbeides klare forskrifter om mål og oppgaver for utdannings- og yrkesrådgiverarbeidet. Rådgivertjenesten må være en del av skolens oppgave, og rådgiveren må ha en rolle som bidrar til at kollegiet og avdelingslederen settes i stand til å gi råd og bidra i karriereveiledningen.

Kommentar fra FUG

Igjen, et meget viktig punkt, også i forhold til frafall. Her er det like viktig at det gis tidsressurser.

– **Utvalget foreslår** at etter- og videreutdanningstilbud for rådgivere styrkes.

Kommentar fra FUG

Dette er meget viktig, FUG ønsker en konkretisering av dette punktet.

– **Utvalget foreslår** at dagens rådgivingsressurs dobles.

Kommentar fra FUG

FUG mener at dette er et av de viktigste punktene i hele høringen. Rådgivning har gjennom tidene fått svært lite ressurser, og har ofte vært en salderingspost i skolene. Punktet bør følges opp med å angi hvor mye tid som skal brukes til rådgivning, og hvor mye tid som minimum skal brukes.

– **Utvalget foreslår** at lærlingene gis rett til å benytte skolens yrkes- og sosialpedagogiske rådgivertjeneste etter tegnet lærekontrakt.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

- **Utvalget foreslår** å opprette et nasjonalt senter for karriereveiledning.

Kommentar fra FUG

Dette er viktig, her er et senter der også foreldrestemmen ønsker å bli hørt. Ellers er lærerens påvirkning av karriere viktig, og læreren må gjøres bevisst på dette.

Kommentar til 6.4. Side 95

Dette er litt utenom FUGs mandat, men hele kapitlet støttes

Kommentar til 6.5. side 100

Dette er litt utenom FUGs mandat, men hele kapitlet støttes

Kommentar til 6.6. side 110

6.6.11 Forslag til tiltak

– **Utvalget ønsker** at arbeidet med læringsutbytte og gjennomføring skal prioriteres i arbeidet med kvalitet i fag- og yrkesopplæringen

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

– **Utvalget foreslår** at sentrale myndigheter tar initiativ til utvikling av konkrete indikatorer og kvalitetsutviklingsverktøy på følgende områder:

- Læringsutbytte og gjennomføring i fag- og yrkesopplæringen
- Samarbeid mellom skole og bedrift
- Undervisning i fellesfagene på yrkesfaglige utdanningsprogrammer
- Lærer- og instruktørkompetanse
- Elev- og lærlingvurdering
- Læringsmiljø

Kommentar fra FUG

FUG er skeptisk til enda flere måleindikatorer i skolen. Vi føler at dette har tatt fokuset bort fra læring og undervisning og det mener vi er uheldig. En måte å løse det på er å bake det inn i allerede eksisterende måleverktøy.

Samarbeidet mellom skole og bedrift må styrkes i forbindelse med overgang fra elev til lærling.

Hensikten med måleindikatorer må nøye vurderes, og de som skal måles, må være med på utarbeidelse av måleindikatorer. Vårt syn er at slike målinger skal forbedre kvaliteten på opplæringa, og må ikke brukes til rangering og offentliggjøring. Dette fremmer ikke kvalitet, men er snarere til hinder for utvikling.

– **Utvalget foreslår** at Læringsplakaten brukes som rammeverk for en nasjonal kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæringen, og at den kobles til læreplaner for fag i den konkrete utformingen av kvalitetsindikatorer.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette og mener det er i tråd med det som står i forskriften i dag.

– **Utvalget foreslår** at sentrale myndigheter tar initiativ til å lage en kunnskapsoversikt som sammenfatter, vurderer og kategoriserer det utviklingsarbeidet som har vært gjort innenfor fag- og yrkesopplæringen i de siste årene med vekt på de store nasjonale utviklingsprosjektene. Arbeidet skal munne ut i veiledere og konkrete verktøy for skoleeier, skoler og lærebedrifter innenfor de seks satsingsområdene. Forskere og praktikere fra skoler og bedrifter bør delta i et slik arbeid.

Kommentar fra FUG

Dette støtter FUG, vi er opptatt av at forskning skal brukes aktivt og direkte inn mot elever og undervisning

– **Utvalget foreslår** at det nasjonale tilsynet utvides til en mer helhetlig kvalitetssikring av fag- og yrkesopplæringen. Kvalitetssikringen skal inngå som del av et kvalitetsutviklingssystem i fylkeskommunene.

Kommentar fra FUG

FUG mener dette er viktig, på denne måten støtter en opp om enhetsskolen.

– **Utvalget foreslår** at de nasjonale tilsynsrapportene brukes til å identifisere fylkeskommuner, skoler og lærebedrifter som må gjennomføre tiltak, og som trenger ekstra støtte.

Kommentar fra FUG

FUG er enig i dette, men vi stiller store spørsmålstegn til at identifisere betyr offentliggjøring, det er vi sterkt imot. Det må i tillegg settes av midler til ekstra støtte.

– **Utvalget foreslår** at fag- og yrkesopplæringskompetansen styrkes hos Fylkesmannen.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette, men det er viktig å konkretisere - hvordan skal den styrkes?

– **Utvalget foreslår** at det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet for fag- og yrkesopplæringen bygges ut på en måte som er relevant for fag- og yrkesopplæringen. Arbeidet bør skje i samarbeid mellom nasjonale myndigheter, skoleeiere og partene i arbeidslivet.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

– **Utvalget foreslår** at det utvikles løpende statistikk som sier noe om gjennomføring etter hvert trinn i videregående opplæring.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette, det må utarbeides felles rapportering som er lik i alle fylker

Kommentar til 6.7. side 112

6.7.5 Forslag til tiltak

– **Utvalget foreslår** at høyskolene må utvikle ulike tilbud for yrkesfaglærerutdanninger. I tillegg til heltidsstudium må det bli mulig å få utdanningen som deltidsstudium, som modulbasert opplæring, som nettstudium og som individuelle løsninger.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette forslaget da det er et stort behov for utdanning av yrkesfaglærere i årene fremover. Det må i tillegg ses på alternative veier til å utdanne faglærere.

– **Utvalget foreslår** at det opprettes bachelorstudier for yrkesfaglærere i alle utdanningsprogrammer.

Kommentar fra FUG

Dette støttes av FUG, det er viktig med godt utdannede faglærere som kan sitt fag og er dyktige formidlere.

– **Utvalget foreslår** at det videreutvikles tilbud om mastergradsstudier for yrkesfaglærere.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette, se ovenfor.

– **Utvalget foreslår** at fylkeskommunenes ansvar for å tilby etterutdanning for yrkesfaglærere og instruktører tydeliggjøres, og at det innføres rett og plikt for lærerne å delta i slik etterutdanning.

Kommentar fra FUG

FUG opplever at etterutdanning har vært et savn i forbindelse med større bredde i programfagene. Dette merker vi, spesielt etter innføring av Kunnskapsløftet. Det er et stort behov her. Og det må være forpliktende

– **Utvalget foreslår** at kravene til veilederkompetanse hos instruktørene styrkes, og at tilbudene om kompetanseheving på området utbygges. Instruktører må få kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste ved deltakelse på kurs.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

– **Utvalget foreslår** at det opprettes særskilte stipendordninger for yrkesfaglærerstudenter. Utvalget mener det er behov for mer forskningsbasert kunnskap om både yrkesfaglærerens og instruktørens rolle.

Kommentar fra FUG

FUG har hele tiden støttet og basert sin virksomhet bl.a. på forskning. Vi tror dette er meget viktig for tilstrekkelig rekruttering til yrkesfaglærerutdanning

– **Utvalget mener** at det må settes inn ekstraordinære tiltak for å sikre rekruttering til lærere i fag- og yrkesopplæringen.

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

– **Utvalget foreslår** at det utvikles gode systemer for hospitering og utveksling av personale mellom skole og arbeidsliv. .

Kommentar fra FUG

FUG støtter dette.

Kommentar til 6.8. side 115

Hele kapitlet støttes. Som tidligere nevnt er FUGs arbeid bl.a. støttet av forskning. Vi ønsker også flere FOUer i videregående opplæring.

Kommentar til 6.9. side 116

FUG støtter hele kapitlet, men vi mener vi må, som tidligere nevnt, ikke basere undervisning og læring for mye på internasjonale trender, undersøkelser og tester. Vi har en unik skole og fagopplæring i Norge. Men det er viktig med samarbeid

- **Utvalget foreslår** at det etableres tilskuddordninger for hospitering for elever, lærlinger, lærere og instruktører slik at flere får delta, og at hospiteringen kan skje også i land utenfor EU. Ordningene bør omfatte lærlinger som vil hospitere i en utenlandsk enhet i den lærebedriften de har kontakt med.

Kommentar fra FUG

Dette er et viktig punkt som må støttes også økonomisk, slik at tilbudet blir reelt for alle.

Med hilsen

Loveleen Rihel Brenna
Leder i FUG

Ingebjørg Johannessen
seniorrådgiver
sign.